

Historyczne “wraży przyrodnicze”: gryka, dzięcielina, świerzop i ich słowiańskie synonimy przekładowe

TEODOZJA RITTEL

(Kraków)

1. Uwagi o historycznych nazwach roślin z pozycji oryginału

Na gruncie językoznawstwa badamy możliwości porozumiewania międzykulturowego poprzez tekst przekładowy wyposażony w “wypożyczone” (z oryginału) i własne (z przekładu) cechy językowe. Porozumienie przekładowe jest możliwe dzięki uniwersaliom językowym, które motywują nie tylko przekładalność, ale i obiektywizm naukowy (por. Korniejenko 1995).

Przekładalność naszego tekstu literackiego z *Pana Tadeusza*, w którym wystąpiły historyczne nazwy roślin: *gryka*, *dzięcielina* i *świerzop* jest oparta na składniku semantycznym koloru por. w PT ks I, w.14-22:

“Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną,
Do tych pagórków leśnych, do tych łąk *zielonych*,
Szeroko nad *błękitnym* Niemnem rozciągniętych,
Do tych pól *malowanych* zbożem rozmaitem,
Wyłaczanych pszenicą, *posrebrzanych* żytem,
Gdzie *bursztynowy* świerzop, gryka jak *śnieg biała*,
Gdzie panieńskim *rumieńcem* dzięcielina pała,
A wszystko przepasane, jakby wstęgą, miedzą
Zieloną, na niej z rzadka ciche grusze siedzą”.

Mickiewiczowska metafora pejzażowa (Rittel 1998) “nad błękitnym Niemnem” z *gryką*, *świerzopem* i *dzięcieliną* w tle jest badana w słowiańskich przekładach na:

(1) język białoruski Bronisława Taraszkiewicza, Olsztyn 1984

- (2) język bułgarski Błagi Dimitrovej, Sofia 1959
- (3) język czeski (starszy) Eliški Krásnohorskiej, Praga 1892, II wyd.
- (4) język czeski (nowy) Ericha Sojki, Praga 1969
- (5) język chorwacki Tomo Maretića, Zagreb 1893
- (6) język słowacki Rudolfa Skukálka, Bratysława 1962
- (7) język słoweński Rozki Štefanovej, Lubljana 1974
- (8) język rosyjski Suzanny Georgievny Aksenovej, Moskwa 1968
- (9) język ukraiński Maksyma Rylskiego, Kijów 1951.

Artykuł, który przedstawiamy, zajmuje się obserwacją obu elementów relacji: oryginału i przekładu. Ale uwagi o historycznych nazwach roślin w słowiańskich przekładach "Pana Tadeusza" są tu czynione z pozycji oryginału.

Otrzymujemy w ten sposób:

- (1) przekład kanoniczny, bliski wzorca (np. słowac.)
- (2) przekład zamieniający miejsca składników (np. ukr.)
- (3) przekład regulujący, kryterium wersyfikacyjne (np. 15 zgł. brus.)
- (4) przekład skracający, ujęcie składników (np. błg i ukr.)
- (5) przekład rozwijający, dodawanie składników (np. cz.st.)
- (6) przekład modyfikujący, zmiana gramatyczna składników (np. cz.n., słoweń. i ros.)
- (7) przekład zmieniający, uzupełnianie tekstu, twórcze przekształcenie tematu (np. ukr) lub zmiana leksykalna (np. błg., chrwc. i słoweń.)

Obserwacja wielu (dziewięciu) wersji przekładowych tematu *Metafora pejzażowa w słowiańskich przekładach "Pana Tadeusza"* pozwoliła zauważyć problemy translatorskie uwikłane w kulturę (Rittel 1997). Przykładowo w "metaforze pejzażowej", jako metaforze kulturowej, łączą się 1) syntetyczny krajobraz (Litwy); 2) syntetyczne słowo (Ojczyzna) i 3) syntetyczna metafora (łona) w wizerunku "ikony pejzażowej" malowanej kolorem i światłem. W takiej kulturze jak nasza łączenie *krajobrazu*, *malowidła* i *łona* było uzasadnione, gdyż, odpowiada temu, co zbiorowo doświadczaliśmy, a więc utracie Ojczyzny i przeniesienie jej w sferę *sacrum*. Dla stylu mickiewiczowskiego oznacza to wyodrębnienie swoistej zasady trzech jedności: 1) "syntetycznego krajobrazu"; 2) "syntetycznego słowa" i 3) "syntetycznej metafory".

Funkcjonowanie tych trzech "składników" jest podobne lub bliskie oryginałowi w przekładach: białoruskim (B.Taraszkiewicza), słowackim (R. Skukálka) i częściowo czeskim-starszym (E.Krásnohorskiej) oraz chorwackim (T.Maretića). Natomiast tłumaczenie czeskie-nowsze (E.Sojki), a zwłaszcza ukraińskie (M.Rylskiego) nie przypomina dzieła malarskiej sztuki wyobrażonego przez Mickiewicza jako "krasowzór" wszech krajobrazowych "krasowzo-

rów", lecz ze względu na swoją ruchomość i dynamikę, raczej film kolorowy. Tekst zaś przekładu bułgarskiego (B.Dimitrovej) odbiera się w czytaniu jako trójwymiarowy, ze względu na kolory, ruch i zapachy: *mięty* i *macierzanki* wprowadzone w miejsce *gryki* i *dzięcioliny*. I wreszcie pejzaż rosyjskiego przekładu (S.Aksenovej) jest wprawdzie ruchomy, jak u Mickiewicza, ale nie przypomina on już malowidła, które ma barwy i światło (błyszczący), lecz raczej XVIII wieczną *tapiserię*, a więc kolorową tkaninę, w której partia pejzażowa wprowadza "powietrze" i rozluźnia obraz, lecz bez owej świetlistości przynależnej "ikonie pejzażowej" Mickiewicza.

Tedy wyciągnięty ze *Słownika Wileńskiego* – *krasowór* i odniesiony do pejzażu metaforycznego "nad błękitnym Niemnem", wypełnionego w swoim wnętrzu kolorem roślin: *gryki*, *świerzopa* i *dzięcioliny* i świetlistością letniego dnia ze strzegącymi tego miejsca "cichymi gruszami" ujawnia zestaw mickiewiczowskich wyborów i asocjacji kulturowych, który uruchamia u tłumacza wybór podobnego konceptu oraz identyczny lub bliski zestaw konotacji kulturowych, co próbujemy tu pokazać na przykładzie tłumaczenia wybranego fragmentu z I księgi *Pana Tadeusza* na języki słowiańskie.

2. Uwagi o historycznych nazwach roślin z pozycji przekładu (opis językowy i dobór synonimów przekładowych)

2.1. GRYKA – *Fagopyrum Mill*

Pochodzenie nazwy. Mazowiecka nazwa ma odpowiedniki w grupie ruskiej. Jest to wczesna pożyczka z lit. *grikai*, strus. *grьka*, *greča*, z pierwotnym znaczeniem 'roślina grecka'; na związek z Litwą wskazuje gwarowa nazwa gryki 'litewka' (por. SŁ I 363, A.Spólnik 1990, 93). Natomiast *hřečka* (*Fagopyrum L* – *Gryka*) notowana w tej postaci w XVI w. jest pożyczką z ukr. *hřečka*. Dziś znana nad górnym Wieprzem, w postaci *rečka*, sięga po Kraków wypierając *tatarkę* (A.Spólnik 1990, 104).

Postacie leksykalne. Gryka w słownikach języka polskiego (ód Mączyńskiego, Knapskiego, Trotza, Lindego do *Słownika Wileńskiego*) i źródłach botanicznych (Kluka, Rostafińskiego) występuje jako *grika*, *thatarka*, *Rdest gryka*, *Rdest tatarka*, *tatarka*, *pohanka*, *poganka*, *hřečka* (por. A.Spólnik 1990, 20).

Czas występowania. Najwcześniejszymi synonimami *gryki* (K.XIV w) są *tatarka* i *poganka*, XV w. ma *gryczkę* i *gryczychę*. W XVI w. przeważa *tatarka*. Wiek XVII *tatarka*, *gryka*, *poganka*, obok *pohanka*, *hreczka*. XVIII-wieczny

Kluk grykę i tatarkę traktuje jako dwa odrębne gatunki *Polygonum* (Rdest). W XIX w. brus. *hryka*, pol. *gryka* (por. A.Spólnik 1997, 242).

Ciąg definicyjny. W *Słowniku Wileńskim* mamy: *GRYKA* (SWiL I 378) – powszechnie znajoma roślina, hoduje się ją na polach jako zboże, zwana miejscami *hreczką, poganką, tatarką*. *HRECZKA* (SWiL I 408) *gryka*; *POGANKA* (SWiL II 1090) gatunek *hreczki, gryka tatarska*, ob. *RDEST gryka* (SWiL 1343) *rdest* in. *hreczka, poganka, tatarka* – kwiaty ma białe lub czerwone, pochodzi z Azji; *TATARKA* (SWiL II 1696) nazwa rośliny, podobnej do gryki uprawiającej się na polach jako zboże lub pasza dla bydła.

Postacie regionalne. W okolicach Grodna występuje *grečka, gračyxa, grečka tatarska* (por. ŁRBS. 1967, 52). Słownik małoruski ma: *hrečka, hreča, pohanka, tatarka* i dodatkowo *majivka* ‘siana w maju’ (por. SBŁM. 1936, 149).

Wybór synonimów w słowiańskich przekładach. Trzeba zaznaczyć, że w brus. tłumaczeniu *Pana Tadeusza* słowo *gryka* przełożono jako *grečka*, ukr. *grečka*, ros. *grečixa*, czst. i czn. oraz słowac. *pohánka*, natomiast błg. ma tu *śnieżnobiałą miętę* a w słoweń. *ajda snežnobela* ‘gryka, tatarka’; zaś chrwc. *heljda sriježna* ‘poganka’. Tylko leksemy użyte w błg. nie mieszczą się w ciągu definicyjnym *gryki*. Łączą się z nią jednak poprzez kolor biały, a nie przez miejsce, czy czas występowania.

2.2. DZIĘCIELINA – *Trifolium*

Pochodzenie nazwy. Psł. nazwa **dętelb* i **dętelina* z sufiksem *-ina*, oznaczała różne gatunki koniczyny (*Trifolium*). Jedna nazwa przy tym obejmowała zupełnie różne rośliny, a mianowicie *macierzankę* ‘*Thymus*’, *lucerne* ‘*Medicago falcata*’, *kianankę* ‘*Cascuta epithimum*’, *sparcetę* ‘*Onobrychis sativa*’, stan taki był więc przed pojawieniem się określenia *koniczyna* w literaturze botanicznej (SWiL I 284, A.Spólnik 1997, 241).

Czas powstania. *Dzięcielina* jako koniczyna ‘regionalna nazwa koniczyny’ pojawiła się w języku polskim dopiero w XIX wieku (SWiL I 284, SW II 439, A.Spólnik 1990, 29 i 77). Występuje w tym znaczeniu we wszystkich językach słowiańskich, a więc głuź. *džećel*, cz. *jetel, jetliček, jetelinka*, słowac. *datelina*, ros. *djátlina, djátelünik*, brus. *dziacielina*, ukr. *djátlyna, djatłowyna*, słoweń. *deteljina*, chorw. *djételina*, błg. *detelina* (E.Pawłowski 1974, 323 i różne słowniki języków słowiańskich). Mickiewiczowska *dzięcielina* jest określeniem dziko rosnącej, łąkowej; koniczyny.

Ciąg definicyjny. *Dzięcielina* ob. *Koniczyna* (*Trifolium*), rodzaj pastewnej rośliny (SWiL I, 284); *Koniczyna* (*Trifolium*) niek. *Dzięcielina* zwana, roślina

z rodziny grozdkowatych; gatunki o kwiatach czerwonych, cielistych lub białych: = rozestana (*Trifolium repens*), posp. Koniczyną białą, a u ludu na Litwie *Dzięcielinką* zwana (SWiL I 518). *Dzięcielinka* posp. nazwa (na Litwie) rośliny Koniczyna rozestana (*Trifolium repens*), in. Koniczyną białą zwanej, dającej dobre pożywienie dla koni (SWiL I 284);

Kolor i postacie lekcykalne. Na północnozachodniej Białorusi i jej pograniczu *dziacielina* i *dziacielnica* oznacza koniczynę białą, różowoczerwoną i żółtą (SBŁM 73). W *Słowniku Wileńskim* *dzięcielina* '*Trifolium*' jest rodzajem rośliny pastewnej o kwiatach czerwonych, cielistych lub białych (SWiL I 284). Słownik ten notuje: *dzięcielinę*, *lucernę dzięcielinę*, *macierzankę pospolitą*, *cząber*, *szantę*, *kocią miętę*, *gojnik*. W źródłach botanicznych pojawia się: *macierzanka duszka*, *szmer*, *tym*, *tymianek* nazywany *dzięcielnicą* (Rostafiński 1900 I 289). *Słownik botaniczny łacińsko-rosyjsko-białoruski* A.I.Kisielewskiego jako *Trifolium arvense* 'koniczyna pastewna' wymienia: ros. *kléver alpijski*, brus. czerwona *konjušina alpijska*, obok *ogurnik*, *klever*, *xmel* 'zajaćy', *żółtaja dżatlina* (ŁRBS 1967, 132). W sumie *dzięcielina* = koniczyna ma kolor biały w Grodzieńskim i Wileńskim, gdzie rośnie przede wszystkim *dzięcielina* biała; czerwony 'rubens'; żółty i złoty '*strepens*' i czerwonawy, ciemnokasztanowy i różowy. Ta ostatnia jest nazywana '*Trifolium hybridum*' i występuje w okręgu Wileńskim i również Mohilewskim. Mickiewiczowska *dzięcielina* jest określeniem koniczyny mieszanej (*Trifolium hybridum*) o kolorze różowoczerwonym, czerwonym, różowym, co odpowiada metaforze "panieńskiego rumieńca".

Natomiast *dzięcielina*, *dzięcielnica* (*Thymus vulgaris* L = macierzanka zwyczajna) oznaczała pierwotnie, jak mówiliśmy wcześniej, różne gatunki koniczyny (*Trifolium*), zaś *Thymus serpyllum* L = macierzanka piaskowa (w języku polskim dopiero od XVII w. ma ona postać: *macierzanka* od macierza *duszka*, por. A.Spólnik 1990, 77) należy do roślin o silnym zapachu stąd *duška*, *dušica* od *duch* 'woń, technienie'. W *Słowniku Wileńskim* macierzanka zwyczajna (*Thymus vulgaris*) pojawia się w haśle *dzięcielina*, jako macierzanka *tymian* (SWiL I 284), zaś macierzanka piaskowa (*Thymus serpyllum*) w haśle *dzięcielina*, jako macierzanka pospolita v. *cząber* (SWiL I 284). W *Słowniku botanicznym łacińsko-mańruskim* S.Makowieckiego: *Thymus vulgaris* 'macierzanka zwyczajna' jest określana jako: *materynka*, *tymian*; zaś *Thymus serpyllum* L 'macierzanka piaskowa' jako: *cymbor*, *čabur*, *čomber*, *materyna duška*, *macijerduška*, *macierzanka*. (SBŁM 371). W *Słowniku łacińsko-rusko-białoruskim* A.I.Kisielewskiego (ŁRBS 132-134) mamy różne warianty gramatyczne *dzięcieliny*: *dziatlinka*, *dziatlina*, *dziacielinka*, *dziacel'inina*, *dziatlivina*, *dziatlavina*, *dziacielna*, *dziacelina*, *dziecjalina*, *dzencjalina*. Wśród tych form *dziacelina* i *dziencjalina* –

to zapisy z okolic Grodna i Mohilowa. Są one najbliższe tekstowi Mickiewiczowskiemu;

Wybór synonimów. W słowiańskich przekładach ks I w.20 *Pana Tadeusza* *dzięcielina* ‘koniczyna’ występuje w: chrwc., słowac., czst., czn., słoweń.; *koniczynę* ‘dzięcielinę’ ma przekład ukr.; *klever* ‘koniczynę’ – ma przekład ros., w brus. *dzięcielina* jest synonimem koniczyny różowej (*Thrifolium L hybridum*) ros. *rozovyi*, brus. *ružovaja* ‘gatunek dzięcieliny cielistej’ (por. ŁRBS 131, SWiL I 518), natomiast błg. *maščerka* ‘macierzanka’ z przekładu ks. I w.20 to *Thymus serpyllum* w *Thymus vulgaris*. Za *macierzanką piaskową* ‘rośliną o silnym zapachu’ przemawia cały obraz metaforyczny pola “nad Niemnem” w przekładzie błg. a także drugie z pachnących ziół *mięta* (*Menta arvensis*) wprowadzona przez tłumaczkę *Pana Tadeusza* na język bułgarski w miejsce *gryki* i to bez żadnego komentarza.

Konteksty z dzięcielinaq. *Dzięcielina* ‘koniczyna’ występuje w *Panu Tadeuszu* w ks. I w.20 *Gdzie panińskim rumieńcem dzięcielina pała* i w ks. VI w.476 *W którą chłopiec zarzuca żrebcem dzięcielinę*. Zestawienie tych dwóch miejsc tekstu w słowiańskich przekładach pokazuje w jakim znaczeniu wyraz *dzięcielina* został w nich użyty, gdyż ks. VI w.476 z *koniczyną* = *dzięcielinaq* jako paszą dla koni objaśnia użycie z metafory pejzażowej. Ks. I w.20, por. błg. *maščerka sventliva* ‘macierzanka wstydliva’ i *žrebcite detelina dava* ‘żrebcem dzięcielinę daje’; ukr. *cvit zelenix koniušin* i *kiń iz nej koniušinu*; brus. *ružovicca dziatlina* i *zakidav žarabcom kaniušynu*; ros. *gde klever pokrasnel* i *kleverom nabit on*; słowac. *pyria* ‘rumieniec’ *diateliny* i *žrebcem diatelinu*; czn. *rozlil po jeteli* i *házejć jetelinu*, czst. *jetelina se niti* i *hřebcům jetelinu sype*; słoweń. *mlada detelja* i *v jaslih detelje* itd. Zatem *dzięcielina* ‘koniczyna’ występuje w ks. I w.20 i VI w.476 przekładów: chrwc. *djetelina*, słoweń. *detelija*, czst. *jetelina*, czn. *jetelja*, słowac. *diatelina*; jako *dzięcielina* i *koniczyna* występuje w brus. *dziatlina* i *koniušina*; ukraiński ma tylko *koniczynę*, por. ukr. *końiušina* z ks. I i VI-ej, a rosyjski, w tym samym znaczeniu, *klever* ‘koniczyna’, tylko błg. w ks. I w.20 ma *macierzankę*, którą Słowianie nazywali *duška*, a więc rośliną leczniczą o silnym zapachu, gdyż tłumaczka w ks. VI w.476 *žrebcem daje* już tylko *dzięcielinę* nie zaś *macierzankę*. Oczywiście, że w przekładzie tym *dzięcielina* z błg. *maščerka* może oznaczać zarówno *Thymus serpyllum* ‘macierzanka piaskowa’ jak i *Thymus vulgaris* – macierzanka zwyczajna ‘koniczyna’. Powstaje w ten sposób wieloznaczność, której nie mają inne przekłady np. białoruski. Trudno też jednoznacznie odpowiedzieć, dlaczego Błaga Dymitrova, znając prasłowiańską nazwę koniczyny *dzięcielina* wprowadza *macierzankę*. Tylko spójność tzw. zespołów naturalnych roślin rosnących na jednym obszarze może to użycie motywować

(tzn. *mięta* polna, którą wprowadziła zamiast *gryki* i *macierzanka* występują w podobnych zespołach roślinnych).

Metafora dzięcieliny – dziewczyny. Natomiast jeśli chodzi o obecną w ks.I w.20 metaforę ontologiczną (zob. Lakoff-Johnson 1988: 48-58) opartą na personifikacji *dzięcielina* 'dziewczyna', to mają ją prawie wszystkie przekłady słowiańskie, przy czym w bułgarskim oznacza ona "rumieniec dziewczyny – macierzanki", w rosyjskim odnosi się do "nieśmiałego młodzieńca", który jak *klever* 'konicz' *pokrasnieł*. Przekład ukraiński M.Rylskiego (z roku 1951 i 1964) zgubił całkowicie tę metaforę dając w jej miejsce zwykły opis kolorystyczny *de červonje cvit zelenix koniušin*, poprzez co tekst oderwał się od historii, literatury, obyczaju i kultury oryginału z jego prasłowiańską *dzięcieliną* 'koniczyną', której etymologia jest do dziś przedmiotem dyskusji. I prawdopodobnie, jak pisze E.Pawłowski (1974), ten osobliwy wyraz prędzej zaginie, niż wyjaśni się jego pochodzenie. Ale "panieński rumieniec" *dzięcieliny* zostanie w pamięci i wyobraźni wszystkich Polaków, którzy czytać będą *Pana Tadeusza*.

Etymologia dzięcieliny. Jeśli chodzi o etymologię, to słusznie zauważa autor rozprawy o *dzięcielinie*, że najbliższe prawdy byłoby łączenie *dzięcieliny* z ie. **dent-* 'zab'. Sądzę, że tak, ale nie w połączeniu z ząbkowanymi liśćmi, ani z właściwościami leczniczymi, lecz raczej z cechami wyczuwanymi dotykiem, por. łac. *dens, dentis* = ząb: 'ostrze, hak, zębate ostrze, grzebień' i ang. *clover* 'konicz' nawiązujące z kolei, do *clove* 'goździk v. ząbek'. Wszystkie zatem rośliny objęte wspólną nazwą *dzięcielina*, tj. *koniczyna* i *macierzanka* i *kamianka*, pasożytująca na macierzance, sygnalizują po wysuszeniu pewną ostrość i twardość, a przy ich gryzieniu powstaje dźwięk, jakby *żrebcy* gryzły gwoździe lub szkło. I znowu, podobnie jak przy *gryce* wszystkie przekłady mimo różnic leksykalnych łączą się tu z oryginałem poprzez kolor.

2.3. ŚWIERZOP

Pochodzenie nazwy. Nazwa ta obejmuje dwie rośliny *Raphanus Raphanistrum* 'rzodkiew łopucha' rośnie między zbożem, osobliwie jęczmieniem, niektórych tak obficie, że całe pole pokrywa. Korona blade-żółta, czasem biała (Kluk 1811: III, 14) i *Sinapis arvensis* 'gorczyca polna' rośnie obficie między zbożem "lubo gospodarującym jest niemila". Korona żółta (Kluk 1811: III 82). W "kluczu" do oznaczania roślin Szafera *Raphanus Raphanistrus L* – to *rzodkiew świrzepa*. Rośnie wśród zbóż i na ugorach, wszędzie bardzo pospolita. Płatki jasnożółte, bardzo rzadko białe (Szafer 1969: 237), a *Sinapis alba* – to gorczyca jasna. Tu i ówdzie dziczyła, niekiedy jako chwast polny. Kwiaty żółte

(Szafer 1969: 222). W “przewodniku” do oznaczania roślin Rostafińskiego *Raphanus Raphanistrum* – to *świrzupa*. Rośnie najczęściej i kwitnie *żółto* równocześnie z uprawianą na lżejszych glebach *gryką* lub *owsem*, a *Sinapis arvensis*, czyli *gorczycę* nazywa się też *dzikim rzepakiem* (J.Rostafiński i O.Seidl 1965: 77 i 78). Te dwa polne chwasty: *Raphanus Raphanistrum* i *Sinapis arvensis* są, zdaniem Rostafińskiego, tak do siebie podobne z pokroju, że “choć po owocach łatwo je odróżnić, przecież lud zwykle ich nie wyróżnia. W XVI w. Syreński zaznacza, że często biorą jedną roślinę za drugą. Zapewne było podobnie i w wiekach średnich, a może i zdziczałe rzepaki tak zwaną *Brassica campestris* L od tamtych dwu nie odróżniano” W opracowaniach na temat (Makowski 1984: 219-255) *świerzopa* czytamy m.in., że *Raphanus Raphanistrum* określane jako: *świrzupa*, *świrupa*, *świerzop* wobec obcych jest nazywany po prostu “*ognichą*”. “Bursztynowy *świerzop*” z *Pana Tadeusza* to *rzodkiew świrzupa*, *łopucha*, *ognicha*, która rośnie na jednym łanie z *gryką*, co na Litwie i Podlasiu jest naturalne. Pola w Soplicowie, jak pisze M. Wachowski (1957: 33-40), były dobrze uprawiane i obsiewane. Ale nie rósł na nich rzepak uprawny, na co zwrócił uwagę S. Makowski, lecz nasza *świrepa*, po polsku *ognicha*, a więc *żółciuchny* chwast, który tylko na takich polach “*może być do metra wielkości*”. *Słownik języka Mickiewicza* podaje dwie możliwości: prawdopodobnie *ognicha* – chwast bujnie w zbożu rosnący *Sinapis arvensis* ‘z błędem zamiast *arvensis*’ i dodaje, że według M. Wachowskiego jest to rzepak uprawny (SJAM t. VIII, 614). Za tą sugestią poszedł też S. Pigoń, w późniejszych wydaniach *Pana Tadeusza*, pisząc “to też *świerzop* ‘*świerzopka*’ uprawiany był jako roślina użytkowa”.

Ciąg definicyjny słownikowy, ustalony przez nas na podstawie *Słownika wileńskiego*, obejmuje wszystkie nazwy, które są wymienione w źródłach botanicznych i opracowaniach, por. ŁOPUCHA (SWil I 611): bot. posp. nazwa rośliny *Rzodkiew łopucha*, posp. ŚWIERZEPĄ lub OGNIKIEM zwanej, podobna do *gorczycy polnej*. Kwiaty *siarczysto-żółte*, niekiedy *białe* z czarniawymi żyłkami, a rzadko *czerwone*. Rośnie *obficie* na ugorach, *śród* letniego zboża, niekiedy *całe* pola okrywa, ob. OGNIK (SWil I 885) – *pospolita* nazwa rośliny: *Rzodkiew łopucha* – *Raphanus raphanistrum*, także *Świrzepą* nazywanej z podobieństwa do *gorczycy polnej*; v. *świrzepy*, rosnącej *obficie* po ugorach i *śród* zboża; niekiedy wyrasta w takich ilościach, iż *całe* pole jakby *siarczystym* kolorem, *żółtem* swem kwieciami okrywa, ob. GORCZYCA

GORCZYCA (SWil I 361): polna *gorczyca świrzepa*, nazwa dawna rośliny *rzodkiew łopucha*, z podobieństwa jej do *gorczycy polnej*; daw. nazwa rośliny stanowiącej gatunek Gliki, ob. GLIKA (SWil I 347): bot. roślina, której gatunek *Leontopetalum*, zwany daw. *świerzepą*.

Jak widać, ciąg definicyjny jest tu cyrkularny, powtarza się w nim *świrzopa*. Ciąg ten obejmuje: ŁOPUCHE, OGNICHE, GORCZYCE, GLIKĘ i ŚWIERZEPĘ właśnie.

Postacie leksykalne. Słowniki botaniczne i opracowania etnograficzne z materiałem leksykalnym rosyjskim, białoruskim i ukraińskim (małoruskim) (Kisielewskij 1967; Makowiecki 1936; Kamińska 1985) mają: *Raphanus Raphanistrum* jako *rzodkiew świrzepy*, ros. *rédička polewaja, dikaja, łopucha* ros. *rapuxa* i brus. *svirepa* i *svirepka polowa* lub *dzika*. W wykazie roślin wymienionych w publikacjach etnograficznych E.Orzeszkowej *Raphanus Raphanistrum* oznacza też *rzodkiew świrzepa, rzepicę pospolitą, świrepkę* ("Wisła" 1888, II, 695). Świerzop pojawia się także w polu pojęciowym kapusty polowej *Brassica campestris*, jako zdziczały *rzepak*, a więc ros. *surepica* i brus. *svirepa* (ŁRBS 25). Natomiast *gorczyca* – *Sinapis arvensis* łączy niekiedy na tych terenach wszystkie trzy rośliny, tj. *rzodkiew świrzepa, zdziczały rzepak* i chwast *gorczyca polnej*. Tak jest np. w języku ukraińskim, por. m.in. formy: ukr. *repča, ripak dykyj; hirčyca*, zdrob. *hirčyčka* i *sveripa, svyrypa, svyrypka, svyrypyca* (SBLM 346).

Etymologia świrzepa. W *Słowniku etymologicznym* A.Brücknera *świerzop* lub *świrzepa* oznacza rośliny dzikie (polne), które jeszcze w 16 wieku *świerze-pieni* przezywano i że przymiotnik *sverěp* w starocerkiewnosłowiańskim znaczy 'dziki', w rosyjskim *svirjepyj* 'groźny', a w słoweńskim *srěp* 'srogi'. (Brückner 1957, 537). Taka etymologia *świerzopa* przemawia za chwastem, a nie za uprawnym rzepakiem (*rapsem*). Chociaż ze słownika Lindego można wnosić, że *rzepak BRASSICA RAPUS* był uprawiany w Polsce, z niego właśnie i ze lnu "olej biją do lamp" liście ma podobne do rzepy, z ziaren jego wyciskają olej (Kluk. 3,349, LV 193).

Wybór synonimów. W tym kontekście dopiero interesujące staje się pytanie, jak to słowo *świerzop* przełożono na różne języki słowiańskie, i jakie stąd nasuwają się wnioski dla rozumienia wyrazu przywołanego w *Panu Tadeuszu* z oczystego krajobrazu. "Bursztynowy świerzop" jako chwast *Raphanus Raphanistrum*, o takiej samej jak w oryginale zawartości leksykalnej, występuje w przekładach białoruskim (B.Taraszkiewiczza) i ukraińskim (M.Rylskiego), por. brus. "jak burštyn – *svirepka*" i ukr. "*sviryra jak burštyn*"; to samo znaczenie choć przy odmiennej leksyce, występuje w słoweńskim *łapucha*, por. słoweń. "*kjer je lapuh ko jantar*" oraz czeskim nowszym (E.Sojki) z *ognichą* i słowackim (R.Skukálka) z tym samym wykładnikiem leksykalnym, por. czn. *kde sviti ohnice* i słowac. *kde do bielej pohánky ohnica sa klini*. Natomiast rosyjski (S.Aksenovoj), czeski starszy (E.Krásnohorskij) i bułgarski (B.Dimitrovej) korzysta wprawdzie z tego samego koloru 'żółty, bursztynowy' lecz z różnego

miejsca (czst.) lub funkcji (błg. i chrwc.), por. ros. *gde żółtyj kurošlep v grečixе snežno-biełoj*, czst. *snih pohanky a jantar stokłosy kde sviti błg. priplamva* ‘płomień’ *kexlibaren* ‘bursztyn’ *minzuxar* ‘krokus v. krokoś’ *kraj niva*. Wymaga to, jak sądzę, szerszego komentarza dla wszystkich trzech leksemów, tj. w ros. *kurošlepu*, w czst. *stokłosy* i w błg. *krokoszu*.

2.3.1. KUROŚLEP, kurzyślęp *Anagalis arvensis* – to chwast zbożowy koloru czerwono-pomarańczowego (por. E.Siatkowskiej i A.Kozsak, *Świat roślin*, 1990). Jako *kurzyślęp polny* notowany jest w publikacjach E.Orzeszkowej w cyklu *Ludzie – kwiaty na Niemnem*, z przeznaczeniem na “lekarstwo od dysenterji” (“Wisła” 1890, IV, 1). W *Słowniku małoruskim* S. Makowieckiego *kurošlep Anemone nemorosa* ‘konopielka, kuroślęp’, a *Anemone ranunculoides* ‘konopielka, kozłec, vitrenyca jaskravata, žovtobr’uška’ (SBŁM, 30). *Słownik botaniczny łacińsko-rosyjsko-białoruski* A.I.Kisielewskiego ma *kurošlep żółty*, odpowiadający kolorystycznie tekstowi Mickiewicza. Znaczenia te notuje *Słownik z okolic dawnego okręgu Grodzieńskiego i Mohilewskiego*, por. *Anemone ranunculoides* – brus. *kurošlep, kuzarost żółty, sasonka* (ŁRBS, 15). W *Słowniku Wileńskim* *kurošlep* ma odsyłacz do *kurzyślęp*, ten zaś jest objaśniony jako *kurošlep* – roślina z rodzaju pierwiosnkowatych, rośnie m.zbożem, kwiaty pąsowe (SWiL I 567 i 569). Rostafiński w *Historii naturalnej* wymienia dwie rośliny *Anemone nemorosa* i *Anemone ranunculoides* i dodaje, “że te gatunki różnią się barwą kwiatu tu białego, tam żółtego” (Rostafiński 1900, t.I 165). W rosyjskim przekładzie ks. I w.19 *bursztynowy świerzop* został prawidłowo zastąpiony przez synonimiczny *kurošlep*, a więc, też żółty chwast rosnący między zbożem, z rozprzestrzenieniem regionalnym wschodniosłowiańskim, obejmującym rosyjski, ukraiński i białoruski.

Z kolei ustalenie znaczenia i zasięgu nazwy STOKŁOSA, która wyparła *świe-rzop bursztynowy* w przekładzie czeskim starszym, wymaga też odniesienia do źródeł słownikowych i botanicznych.

2.3.2. STOKŁOSA. W *Słowniku Wileńskim* *stokłosa Bromus secalinus* ‘żytnica, kostrzewa, dyrsa’; roślina z rodziny trawiastych, pospolita między zbożem, częsta w pszenicy. Kolor sino-zielony, modry, czerwonawy. (SWiL I 532 i II 1571). W *Słowniku małoruskim*: *stokłosa Bromus secalinus*: to roślina mająca wiele określeń, a więc: *kostyr, methyca, ovśanka, stokołas żytnij, zahtuška i żytniak* (SBŁM, 65). Zestawienie źródeł z tekstem czeskiego przekładu Elišky Krásnohorskéj pokazuje, że i ona *bursztynowy świerzop* potraktowała jako *chwast*, nie zaś uprawny rzepak. Ale, zarówno kolor *stokłosy*, która czerwonawa jest dopiero w czasie żniw, jak i miejsce jej występowania – obok “pohanki” ‘gryki’, pokazują, że tzw. zespół naturalny roślin jest tu również naruszony, gdyż

stkłosa nie rośnie bowiem w gryce, lecz w życie, pszenicy lub owsie, na co wskazują gwarowe nazwy *stokłosy* m.in. ukr. *żytniak*, *ovsianka* i ich rozprzestrzenienie regionalne.

I wreszcie pozostaje ustalenie znaczenia dość osobliwej nazwy w tym kontekście, a mianowicie bułgarskiego *minzuxar* 'krokus', który wystąpił jako synonim przekładowy *bursztynowego świerzopa z Pana Tadeusza*.

2.3.3. KROKUS, krokosz, szafran – pochodzenie, zasięg i znaczenie nazwy.

Symbola ad historiam naturalem J.Rostafińskiego przynoszą informację o dwóch nazwach *Carthamus tinctorius* 'krokos, krokosz, krokosz domowy, nógtek ogrodny, szafran domowy, polny szafran, polski szafran, szafran olej, *oleum de croco*'.

Tę roślinę hodowano pospolicie, używając jej kwiatów do barwienia ciast zamiast szafranu; oraz *Crocus sativus* L 'crocus, crocus affricus, crocus usualis, zafranum, szafran, szefran, zafran, także wódka szafranowego kwiatu, *oleum de croco*, i szafranny olej'. Po arabsku *Zafarân* z czego polskie nazwy. Roślina nosi nazwę wprost, albo z łacińskiego *crocus* 'krokosz' (Rostafiński I, 130 i 337). W *Słowniku Wileńskim szafran i krokus* są synonimami. *Krokus, krokosz, krokos* – roślina siewna lub polna o kwiatach żółtych, dawny *szafran łąkowy*, zwany *Kartamin*. Jest to roślina farbierska (barwnik żółty i czerwony), pochodząca z Indii. Wytacza się z niej olej. Rośnie na Wołyniu i Podolu, jako *szafran polny* 'krokus' lub *turecki* (SWil I 547 i II 1613). W *Słowniku małoruskim Carthamus tinctorius* to: *krokus, świtłuśka, šafran dykyj* (SBŁM 84), a *Crocus sativus* ma nazwy synonimiczne: *svitłyca, šafran*, w postaciach: *šaxran, šaxvran, šapran, šyfryn* (SBŁM, 115). Warto zaznaczyć, że w *Słowniku botanicznym łacińsko-rosyjsko-białoruskim* oraz wykazie roślin wymienionych w publikacjach etnograficznych Elizy Orzeszkowej, rośliny te nie występują. Nie pochodzą więc z ojczystego kraju poety. Wynika stąd, że *krokus* nie był rośliną rosnącą w tzw. zespołach naturalnych, ani na Wileńszczyźnie, ani w okręgu Grodzieńskim, ani Mohilewskim. Roślina ta nie należała też do archaicznych nazw białoruskich, które notuje cytowany wielokrotnie A.I.Kisielewskij, ani nazw polskich roślin do XVIII wieku, które omawia A.Spólnik (1990: 131-136). Nie była więc rośliną dziko rosnącą w kraju lecz należała do 90 prawdopodobnych roślin zagranicznych, o których pisze J.Rostafiński (1900: I, 44). Jest to *Krokosz barwierski*, albo wełniany, dający żółcień kartańską (Siatkowska, Koszak 1990), tj. żółty barwnik czyli żółty kolor rośliny lub wytworu. J.Krzyżanowski z kolei w *Nowej księdze przysłów i wyrazów przysłowiowych polskich* notuje z W.Potockiego

przezwisko *Szafranic*, por. *Szlachcic jeden, że był żółty głową, jego potomstwo długo Szafranicami zową* (NKPP III 370).

Jak widać, błg. *minzuxar* 'krokus', użyty jako synonim przekładowy Mickiewiczowskiego *bursztynowego świerzopa* nie może być chwastem, lecz rośliną uprawną, wykorzystywaną w celach przemysłowych (wyłaczanie oleju, farbowanie wełny). Nie zastępuje zatem ani *gorczyca polnej Sinapis arvensis* nazywanej też *ognichą*, ani *rzodkwi świerzopa Raphanus raphanistrum* nazywanej *łopuchą*, gdyż te funkcjonowały jako chwasty, rośliny dzikie, rosnące obficie w zbożu lub między zbożem "*lubo gospodarującym niemiłe*" (Kluk III 82). W ten sposób, Błaga Dymitrova, spośród słowiańskich tłumaczy *Pana Tadeusza*, opowiedziała się za propozycją M. Wachowskiego i późniejszymi (zmienionymi w stosunku do wcześniejszych) komentarzami S. Pigionia do tego miejsca w utworze, widzących tu *rzepak* a nie chwast żółto kwitnący (Makowski 1984: 219-225).

Znaczenie świerzopa. Zastanówmy się zatem nad pytaniem czy zebrany materiał przekładów słowiańskich, dotyczący ks. I w.19 *Pana Tadeusza*, i w jakim stopniu może być użyty w dyskusji nad znaczeniem *bursztynowego świerzopa*. Wydaje się, że tak. Przemawia za tym obecność "świerzopa" jako *chwastu* w siedmiu (z dziewięciu) badanych przekładów. Rację ma tedy J. Bryl (1972), kiedy pisze, aby nie błąkać się w komentarzach na temat *świerzopa* pomiędzy żółtym chwastem i uprawnym rzepakiem, bo to jest przecież "*nasza swirepa*, po polsku *ognicha*, która na obczyźnie, w tęsknocie za rodzimością, mogła jak dym ojczysty być słodkim wspomnieniem". Za rozumieniem *świerzopa* jako *chwastu*, przemawiają zarówno słowiańskie (z wyjątkiem bułgarskiego), jak i nie słowiańskie przekłady *Pana Tadeusza*, por. np. ang. *where grows the amber mustard* (G.R.Noyes, *Pan Tadeusz* 1949, s.2), gdzie *świerzop* ang. *mustard* oznacza *gorczycę*, zatem *chwast* a nie *rzepak*. *Gorczycę* (*Sinapis arvensis*), jak o tym była mowa wcześniej, nazywa się dzikim rzepakiem (J.Rostafiński, O.Seidl 1965, 77 i 78). Warto tu dodać, że wszystkie leksemy użyte w przekładach słowiańskich łączą się ze *świerzopem* Mickiewiczowskim poprzez kolor *bursztynowy* 'żółty'.

3. Uwagi końcowe

W sumie jako synonim przekładowy (1) – bliższy oceniamy wyraz pojawiający się w ciągu definicyjnym danej nazwy roślin, np. *gryka*, *poganka*, *tatar-ka*; albo *świerzop*, *łopuch*, *ognicha*, *gorczyca*, *glika*; jako synonim przekładowy (2) – dalszy jest przez nas odbierana ta nazwa rośliny, która przynależy do tego samego pola semantycznego jak wzorzec z oryginału, np. ros. *kuroślep*, czst. *stokłosa*, jako *chwasty* rosnące między zbożem z rozprzestrzenieniem regional-

nym, substytuujące *świerzopa* funkcjonalnie i zgadzające się z oryginałem w kolorze; jako synonim przekładowy (3) – **najdalszy** klasyfikujemy te "wyrazy przyrodnicze", które z "gryką", "dzięcieliną" i "świerzopem" łączą się tylko przez składnik semantyczny koloru, np. w błg. *mięta* (zam. *gryki*), *macierzanka* (zam. *dzięcieliny*), *krokus* (zam. *świerzopa*). Natomiast w przekładzie chorwackim Tomo Maretića problem *świerzopa* nie istnieje. Zastąpił go *jęczmień bursztynowy* chrwc. *ječam*, *jantarni*, który wespół z "pozlaćeni pšenicom" i "ražju posrebreni", a także "heljda 'poganka' sñjezna" tworzy "krajonaj različnim žitom 'zbożem' nakićeni". Wystąpiła tu więc całkowita zmiana pola semantycznego z chwastu 'rośliny dzikiej' na zboże 'roślinę uprawną'. Użycia te oceniamy jako (4) – odpowiednik przekładowy **niesynonimiczny**. Dodajmy, że przy synonimach przekładowych (1) i (2) dominuje spójność stylistyczna charakterystyczna dla oryginału, a przy synonimach przekładowych (3) i quasi – synonimach (4) jest to spójność stylistyczna charakterystyczna dla przekładu.

Literatura

J. Bryl, *Witraz*, Mińsk 1972.

A. Korniejenko, 1995, *Dlaczego nieprzekładalność jest niemożliwa? – Między oryginałem a przekładem*, red. J. Konieczna-Twardzikowa i U. Kropiwiiec, Kraków.

G. Lakoff i M. Johnson, *Metafory w naszym życiu*, przekł. z ang. T.P. Krzeszowski, Warszawa 1988.

S. Makowski, "Bursztynowy świerzop". *Tęcze i świerzopy*, Wrocław 1984, s. 219-225.

T. Rittel, 1998, *Metafora pejzazowa w słowiańskich przekładach "Pana Tadeusza"*, "Stylistyka" VII.

T. Rittel, 1997, *Metafora kulturowa w "Panu Tadeuszu" A. Mickiewicza*, "Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie. Prace Językoznawcze. IX", z. 192.

M. Wachowski, *Gospodarstwo sopolicowskie*, Poznań 1957, s. 33-40.

Źródła – Słowniki

Mały słownik słowacko-polski, red. D.Abramowicz, Warszawa 1994.

Mały słownik serbskochorwacko-polski, red. J.Wierzbicki, U.Radnović, J.Chlabicz, Warszawa 1985.

Podręczny słownik bułgarsko-polski, red. F.Sławski, Warszawa 1963.

Slovensko-poljski slovar, red. B.Ostromęcka-Frączak, T.Pretnar, Lubljana 1996.

Stylistyka VIII

- Slovník česko-polský*, red. B.Vydra, Praha 1958.
Slovník łacińsko-polski, red. K.Kumaniecki, Warszawa 1986.
Slovník mıtów i tradycji kultury, red. W.Kopaliński, Kraków 1991, wyd. IV.
Slovník serbsko-chorwacko-polski, red. V.Frančić, Warszawa 1987.
Slovník ukraińsko-polski, red. S.Hrabec i P.Zwoliński, Warszawa 1957.

Teksty

- BN: Biblioteka Narodowa: Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Wrocław: Ossolineum, oprac. S.Pigoń, 1958, 1996. Seria I, nr 83. (wyd.XI).
ang.: G.R.Noyes, *Pan Tadeusz*, Londyn 1949
błg.: B.Dimitrova, *Pan Tadeusz*, Sofia 1959
brus.: B.Taraszkiewicz, *Adam Mickiewicz, Pan Tadeusz*, Olsztyn 1984
chrwc.: T.Maretić, *Gospodin Tadija*, Zagreb 1893
czst.: E.Krásnohorska, *Pan Tadeusz*, Praga 1892, II wyd.
czn.: E.Sojka, *Pan Tadeusz*, Odeon Praga 1969
ros.: C.Mar (Aksenovoj), *Pan Tadeusz*, Moskwa 1968 i 1985.
słowac.: R.Skukálek, *Pan Tadeusz*, Bratysława 1962
słoweń.: R.Štefanova, *Pan Tadeusz*, Ljubliana 1974
ukr.: M.Rylski, *Pan Tadeusz*, Kijów 1951

Inne skróty

- Brückner *Slovník etymologiczny*, red. A. Brückner, Warszawa 1970.
L *Slovník języka polskiego*, red. S.B.Lindego, t. I-VI, Lwów 1854.
NKPP *Nowa Księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich*, pod red. J.Krzyżanowskiego, Warszawa 1969-1978, t. I-IV.
SJAM *Slovník języka Adama Mickiewicza*, red. K.Górski i S.Hrabec, Wrocław-Warszawa, Kraków 1962-1967, t. I-V.
Sł *Slovník etymologiczny*, red. F.Sławski, t. I-V, Kraków 1952-56.
Sw *Slovník języka polskiego*, red. J.Karłowicz, A.Kryński, W.Niedźwiedzki, t. I-VIII, Warszawa 1900.
SWil. *Slovník języka polskiego*, wyd. przez M.Orgelbranda, Wilno 1861, t.I, II.

Bibliografia botaniczna wraz ze skrótami źródeł

- Wiśła Ewa Kamińska, *Ziołoznawstwo i ziołolecznictwo w publikacjach etnograficznych E.Orzeszkowej. – Historia leków naturalnych I. Źródła do dziejów etnografii polskiej*, Warszawa 1986, s. 25-86, *Aneks*

- s.53-86. W wykazie wymienia się łac., pol. i brus. nazwy roślin zastosowanie lecznicze oraz źródło *Ludzie i kwiaty nad Niemnem* E.Orzeszkowej ogłoszone w l.1888-1891 na łamach warszawskiego czasopisma "Wisła".
- LRBS A.I.Kiselevskij, *Latino-russko-bėlorusskij botaničeskij słovar*, Minsk 1967, izd. Nauka i technika (materiały z lat 1949-1959) obejmujący m.in. terytorium daw. Wileńszczyzny, Grodzieńszczyzny, Mohylewskiej i Polesia.
- Kluk K.Kluk, *Dykcjonarz roślinny*, Warszawa 1811 t.III.
- SBŁM S.Makowiecki, *Słownik botaniczny łacińsko-mańoruski*, Kraków 1936 PAU (materiały z lat 1877-1932).
- E. Pawłowski E.Pawłowski, *Z badań nad nazwami roślin polskich. Dzięcielina*, "Prace Filologiczne" 1974, t. XXV.
- Rostafiński Josephus Rostafiński, *Symbola ad historiam naturalem medii aevi. (Średniowieczna historia naturalna w Polsce)*. Część I. Cracoviae 1900 materiały od XII-XVI w. – Średniowiecze.
- J.Rostafiński i O. Seidl J.Rostafiński i O.Seidl, *Przewodnik do oznaczania roślin*, Warszawa 1965.
- E.Siatkowska i A.Kozsak E.Siatkowska i A.Kozsak, *Świat roślin, skał i minerałów*, przekł. ze słowackiego, Warszawa 1990.
- A.Spólnik A.Spólnik, *Nazwy polskich roślin do XVIII w.*, Wrocław 1990.
- A.Spólnik A.Spólnik, *Z historii i geografii nazw roślin (na przykładzie "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej)*. – *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie*, "Prace Językoznawcze" IX, 1997, s.239-247.
- Szafer T.Szafer, S.Kulczyński, B.Pawłowski, *Rośliny polskie*, Warszawa 1969.

Historical "Nature Words": gryka, dzięcielina, świerzop and Their Slavonic Translation Synonyms

"Nature words": *gryka, dzięcielina, świerzop* are considered from the point of view of the original (the text of *Pan Tadeusz* by Adam Mickiewicz) and of the translation (various Slavonic translations). In the paper we present consecutively: the origin of the name, duration time, lexical forms (Polish and Slavonic), lexical definition sequences (SWiTL); a selection of translation synonyms corresponding to book I, ll 14-22. We consider plant names used in the definition sequence (e.g. *gryka, poganka, tataraka*) as **closer** synonyms; the plant names belonging to the same semantic field (e.g. *świerzop* and *ku-roślep* or *stokłosa* as a weed) as **farther** synonyms; the names which share only the se-

mantic feature of colour found in *gryka*, *dziewciolina* or *świerzop* (eg. *mięta* and *gryka* = white; *macierzanka* and *dziewciolina* = red; *krokus* and *świerzop* = yellow) are classified as **the farthest** translation synonyms. A complete change of the original semantic field (e.g. Croatian *jačam* instead of Polish *świerzop*) is considered here a **non-synonymous** translation equivalent (a quasi-synonym).